

Oppfølging av etiske krav i mobilitetsanskaffelse – Bergen kommune

Dette caset beskriver Bergen kommunes rutiner for etisk handel, hvordan de er implementert i organisasjonen og hvordan de har fulgt opp etiske krav knyttet til en leasingavtale av biler.

Tall & fakta: 	Antall årsverk i Bergen kommune	15 210
	Antall ansatte i innkjøp konsern	20 personer
	Årlig innkjøpsbudsjett	6,25 mrd. NOK

Bakgrunn og utgangspunkt

Bergen kommune har stilt krav til etisk handel i mer enn 10 år. I de senere årene har arbeidet blitt stadig mer systematisert og formalisert. Arbeidet med å stille krav og følge opp høyrisikoanskaffelser ble en målsetning i anskaffelsesstrategien i 2016, og vedtatt gjennom en byrådssak i 2019, der FNs veiledende prinsipper for ansvarlig næringsliv (UNGP) danner rammen for arbeidet. I oppfølgingen av strategien er det innkjøpsansvarlig som gjennomfører anskaffelsen og kontraktsansvarlig som har ansvar for oppfølgingen. Innkjøp konsern har ansvaret for å veilede disse og for å prioritere enkelte områder for særlig oppfølging eller revisjon.

Bergen bruker vanligvis minst ressurser i planleggingsfasen av en anskaffelse og mest ressurser i kontraktsoppfølgingsfasen. Når det gjelder risikovurdering i planleggingsfasen baserer Bergen seg stort sett på DFØ sin høyrisikoliste, mens de senere gjør en mer grundig vurdering når konkret informasjon om leverandør, produsent, lokasjon osv. foreligger. Når det kommer til konkurransegjennomføringen stilles det kvalifikasjonskrav når bransjen anses som moden og når kontrakten er over 2 MNOK. Av modne bransjer regnes møbler, tekstil, medisinsk forbruksmateriell, elektronikk og matvarer. Når det gjelder kontraktsvilkår som stilles, skilles det mellom enkle og avanserte krav. De enkle kravene stilles ved enkeltkjøp og i anskaffelser med en verdi på under 2 MNOK. Avanserte krav stilles i avtaler med lang varighet, i rammeavtaler og i innkjøp over 2 MNOK. Anskaffelsene i sistnevnte kategori prioriteres i oppfølgingsfasen. Her utarbeides det en årlig plan for etterkontroll, hvor det defineres hvilke kontrakter som skal prioriteres for en mer omfattende gjennomgang eller kontroll. Prioriteringene gjøres på bakgrunn av en strategisk vurdering der både risiko for brudd, kontraktens verdi, og egen mulighet til å påvirke til endring tillegges vekt. I oppfølgingen benyttes det en trappetrinnsmodell der passende utviklingsområder og forbedringstiltak avtales i dialog med leverandøren. I tillegg til dette har Bergen vedtatt at det skal gjennomføres fire stedlige revisjoner i perioden 2019-2023.

Case – oppfølging av bilbatterier i mobilitetsanskaffelsen

I 2017 inngikk Bergen en stor leasingavtale verdt 40 MNOK. Alle bilene skal være på plass i løpet av 2020 og skal erstatte den samlede bilparken i kommunen. En større andel av bilene er elbiler. Kontrakten ble prioritert og tatt inn i planen for etterkontroll pga. størrelsen på avtalen og fordi markedsmakten ble ansett som betydelig, gitt at Norge er et stort elbilmarked. Før en evt. fabrikkrevisjon ble Etisk Handel Norge kontaktet for å få med flere aktører på laget, og for å øke den samlede markedsmakten. Bergen kommune lyste ut en konkurranse på kartlegging av batteripakker på fire ulike elbil-merker. Da rapporten ble fremlagt ble det klart at det var krevende å få tilgang til informasjon fra flere av bilfabrikantene. Kun en av fabrikantene videreformidlet informasjon om hvor innholdsstoffene i batteriene kom fra ned på gruenivå.

I etterkant av rapporten ble det arrangert et dialogmøte med avtalepart DNB. På møtet ble rapportens innhold et hovedtema, og Bergen uttrykte sine bekymringer for arbeidsforholdene i leverandørkjeden og for mangel på åpenhet om disse. I etterkant av møtet henvendte Bergen seg til ulike ideelle organisasjoner for å forsøke å innhente mer kunnskap om forholdene knyttet til produksjon av

bilbatterier på de lokasjoner som var oppgitt av produsentene i undersøkelsen. Organisasjonene var velvillige til å hjelpe og flere hadde mye å bidra med. Fra Amnesty fikk de informasjon om land og konkrete fabrikker, og gjennom Raftostiftelsen fikk de kontakt med en tidligere Raftoprisvinner i Kongo. Gjennom sistnevnte kontakt fikk de en detaljert rapport med informasjon om arbeidsforhold i gruver og fabrikker, bl.a. at arbeiderne hadde mangelfullt beskyttelsesutstyr, at det var betydelig risiko for barnearbeid og at det ble avdekket forhold som knyttet seg til fordriving av lokalbefolkningen. Funnene i rapporten brukes videre i dialog med avtalepart DNB og vil bli brukt som kunnskapsgrunnlag når ny leasingavtale skal inngås i 2021. Hvis ikke kontraktspart følger opp forventningene om åpenhet og samarbeid kan det være aktuelt med sanksjoner. F.eks. å kreve at underleverandører blir byttet ut eller, i siste instans, å heve avtalen.

Erfaringer:

Bergen har erfart at åpenhet i verdikjeden er viktig for å kunne lykkes med oppfølging av anskaffelser. I denne spesifikke anskaffelsen har det vært krevende å skaffe til veie tilstrekkelig informasjon som leverandørlistor og arbeidsforhold. Åpenhet om leverandørkjeden vil derfor bli et krav i neste konkurranse og det vil bli et vesentlig element i kontraktsoppfølgingen. Bergen mener også det er viktig med nasjonalt og internasjonalt samarbeid og arbeider nå tett med blant annet Oslo og Stavanger kommune, som også har bilansskaffelser på vei.

Suksesskriterier

Basert på de erfaringene Bergen kommune har gjort så langt trekkes følgende kriterier frem som spesielt viktige for å lykkes med å stille, og følge opp, sosiale krav i anskaffelser:

Støtt deg på andres kompetanse: Bergen har erfart at det kan være svært nyttig å ta kontakt med ideelle organisasjoner i arbeidet med etisk handel. Mange sitter med mye og detaljert kunnskap om risiko på landnivå, bransjenivå og produktnivå som de velvillig deler og som kan være nyttig for egen organisasjon i sin risikovurdering og videre oppfølging.

Ressurser: For at etiske krav, og oppfølging av dem, skal ha effekt må det arbeides systematisk og settes av tilstrekkelige ressurser. I Bergen har de ansatte blitt oppfordret til å bruke tid på arbeidet samtidig som det har blitt avsatt midler til kurs og andre kompetansehevende tiltak.

Vær bevisst egen markedsrett: Bergen er bevisst egne muligheter til å påvirke leverandører og markedet. I etterkontroll vektlegges derfor høyrisikoanskaffelser med en viss størrelse og områder der påvirkningskraften anses som særlig høy. På denne måten konsentreres innsatsen på områder der det er størst mulighet for å oppnå forbedringer. Økt markedsrett kan også oppnås ved å samarbeide med andre organisasjoner som har anskaffet lignende produkter eller tjenester. Pga. Norges store elbilmarked og størrelsen på anskaffelsen var oppfølging av bilbatterier et område med større markedsrett enn på andre områder.

Linker:

- Bergen sine egnede rutiner for ivaretagelse av sosiale forhold i anskaffelser: Se dokument 1 «Trappetrinnsmodell» - nivåinndelt liste med tiltak for leverandørforbedring: Se dokument 2
- Bergen sine generelle kvalifikasjonskrav knyttet til sosiale forhold: Se dokument 3
- Rapport med kartlegging av leverandørkjeden til elbilbatterier: Se dokument 4

Kontaktpersoner:

- Bergen kommune: Juni Skjold Lexau, Rådgiver, Mobil 930 94 014, Juni.Lexau@bergen.kommune.no
- Bergen kommune: Uwe Matthäus, Spesialrådgiver, Mobil 977 11 256, Uwe.Matthaus@bergen.kommune.no
- DFØ: Jenny Ählström, Senior rådgiver, Mobil 905 80 673, jenny.ahlstrom@dfø.no